

FESTIVALURI, GALE, ANIVERSĂRI

FESTIVALUL NAȚIONAL DE TEATRU
2009

Mircea MORARIU

Jumătatea plină, jumătatea goală

1. Cea de-a XIX-a ediție a Festivalului Național de Teatru (FNT) a avut loc în perioada 31 octombrie–8 noiembrie 2009, într-un an de criză economică și financiară. O criză pe care analiștii economici și politici au diagnosticat-o și au anunțat-o cu maximă seriozitate încă din a doua jumătate a anului 2008, dar pe care guvernanții de la București, clasa politică în general au tratat-o îndelung și inconștient cu superioară și păguboasă indiferență. Amețiți de creșterea economică din anii din urmă (eram asigurați că economia națională „duduie”), o creștere economică bazată nu pe dezvoltare, nu pe producție, ci pe consum și pe bani aduși din afară de românii plecați peste hotare în căutarea fericirii și a unui loc de muncă mai bine plătit, decidenții de pe meleagurile mioritice nu s-au preocupat deloc de adoptarea unor măsuri anticriză: au făcut promisiuni cu nemiluita, au cheltuit ori au angajat cheltuieli cu veselă inconștientă și au indus în conștiința populației ideea că iluzoria promisiune cu trăitul bine a devenit realitate, că totul e bine și că o să fie și mai bine. Cam la fel cum procedau Nicolae Ceaușescu și pseudoplanificatorii economiei de comandă. Așa s-a făcut că a XVIII-a ediție a Festivalului Național de Teatru, cea din 2008, a beneficiat de un buget incredibil de mare, atât de mare încât cei însărcinați cu împărțirea lui aproape că s-au văzut în situația de a nu mai ști pe ce să cheltuie banii. Au fost invitate o mulțime de spectacole din străinătate, atât de multe încât Festivalul a fost unul internațional, oferta românească fiind, în schimb, minimală și sufocată, asta ca nu cumva cineva să fie acuzat de naționalism. Au fost, de asemenea, poftite tot felul de personalități, mai ales de ieri, dar și de azi, ale teatrului european și nu numai, programatori, artiști, teoreticieni, au fost tipărite cărți mai bune sau mai rele, oferite gratuit tuturor invitaților care, pentru „a vedea” mai bine, au primit tot felul de cadouri, inclusiv o sticlă de vin, marca FNT, neîndoielnic spre a li se înlesni „claritatea” privirii. Trupele selecționate au primit onorarii considerabile, pe pofa inimii (cele din străinătate) sau decente (cele indigene), staful organizatoric a fost mai stufos ca niciodată, nu neapărat și mai eficient, confirmând astfel vechea poveste de la manutanță, unde mulți lucrează și puțini muncesc. În fine, lumea a plecat acasă cu ideea că românii o duc bine, doar cu teatrul stau ceva mai prost. Și asta din motive pe care le-am detaliat în analiza de anul trecut și asupra cărora nu mai e cazul să revin.

lată însă că prin ianuarie–februarie 2009, îndată după ce au ieșit din beția sărbătorilor și din nenumăratele acțiuni de socializare pedelisto-pediste, guvernanții români au înțeles că nu mai este timp de euforie și că, de fapt, e criză.

Cântăreața cheală de Eugen Ionescu, regia: Jean-Luc Lagarce

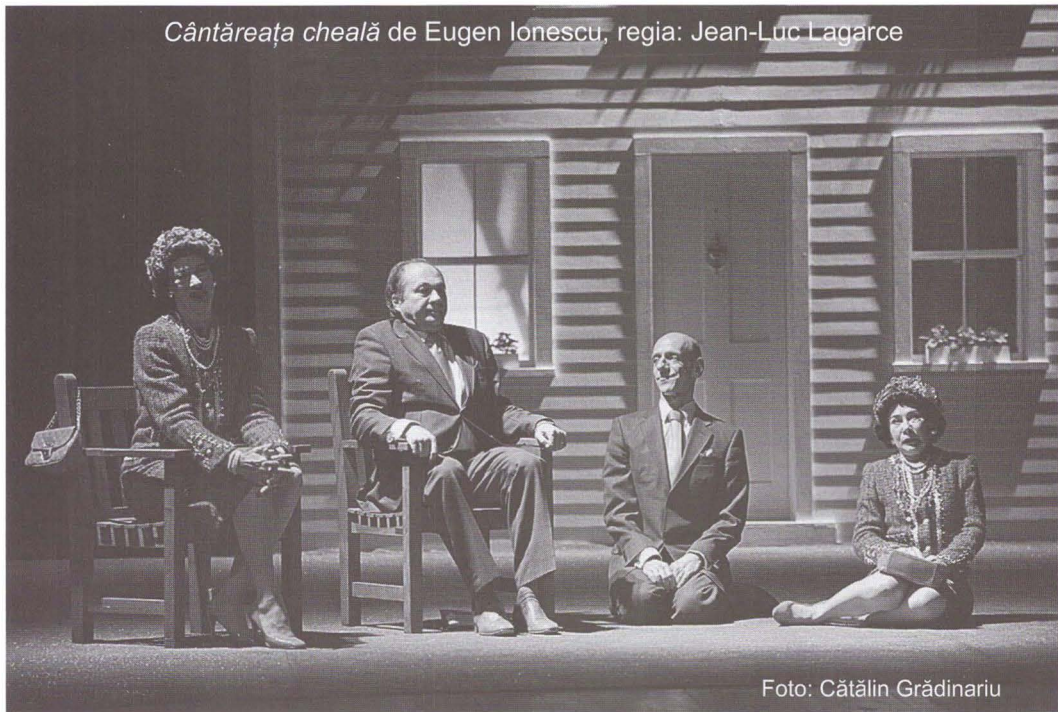

Foto: Cătălin Grădinaru

Au anunțat pe un ton marțial reduceri bugetare masive, chiar dacă multe au fost doar pe hârtie și la televiziune, că doar politicianul român e, înainte de orice, prototipul omului-televizor, preocupat mai întâi de numărul camerei de filmat ce îl are pe el în vedere și mai puțin de substanța și adevărul zicerilor sale. Și pentru că nimic nu e nou sub soare, conform vechilor obiceiuri moștenite de la „odios” și de la „sinistra lui soție”, cel mai vârtos s-a tăiat de la învățământ și de la cultură. Adică de la „sectoarele” cele mai copleșite până atunci cu promisiuni. Asta însemna, în consecință, și că întreg sistemul festivalier din România va fi afectat, că toți cei implicați în manifestări de cultură teatrală vor fi nevoiți să își reevalueze planurile, să măsoare de două ori și să taie o singură dată. Dar, cum speranța moare ultima, cum pe la noi, în ciuda evidențelor, mai persistă iluzia „rectificărilor bugetare pozitive”, directorul artistic și selecționarul unic al Festivalului Național de Teatru, criticul de teatru **Cristina Modreanu**, a sperat și... a vizitat. Nu doar teatrele românești, ci și pe cele din străinătate, convinsă fiind că latura internațională a ediției din 2009 va fi încă și mai abundentă decât a fost în 2008. Nu știu cât la sută din bugetul, oricum cvasisecret al Festivalului, s-a dus pe astfel de vizite „de lucru” (bursa zvonurilor nu suferă de recesiune, dar, mă rog, eu încă sper că se va ajunge și aici la transparentă), vizite al căror rezultat se găsește numai în articolele semnate de Cristina Modreanu prin diverse publicații cu editor mai mult ori mai puțin cunoscut. Știu doar că atunci când a văzut că se-ngroașă gluma, directorul artistic a scris la repezeală o scrisoare deschisă, țâfnoasă și belicoasă, în stilul pamfletelor agresive de gazetă, scrisoare adresată ministrului Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național, în care îl acuza de folosirea în scopuri politicianiste a Festivalului „Enescu”, de finanțarea lui preferențială, subordonată unor atare scopuri ș.a.m.d. Semnatară scrisorii nu a ținut cont nici de faptul că,

Foto: Cătălin Grădinaru

Cântăreața cheală de Eugen Ionescu, regia: Tompa Gábor

spre deosebire de FNT, Festivalul „George Enescu” nu doar a vorbit la nesfârșit despre instituționalizare, ci a și obținut-o, nici de ceea ce se cheamă strategii retorice și de persuasiune. A urmărit doar un efect de presă imediat care nici el nu s-a prea făcut vizibil. Ba dimpotrivă. În fapt, Cristina Modreanu nu s-a ales decât cu un răspuns politic din partea ministrului Theodor Paleologu, cu ceva bani în plus și cu o punere la punct tăioasă, dar la obiect, din partea directorului Festivalului „George Enescu”, Ioan Holender. Nu s-au alocat mai puțini bani manifestării muzicale internaționale pe care a atacat-o neinspirat colega noastră animată de principiul „dați mai puțin să se ajungă la toată lumea”, nici capra vecinului nu a murit.

După cum nu a murit nici capra Festivalului Național de Teatru. Ediția din 2009 s-a ținut, că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti. S-a ținut însă în condiții ceva mai austere. Am avut parte doar de un singur spectacol invitat din străinătate, cel cu *Cântăreața cheală*, în regia lui Jean-Luc Lagarce, și acela nu de ultimă oră, deloc de natură să rupă gura târgului, cu un final interminabil, iar venirea lui a fost plătită, din câte se pare, în bună parte de forurile culturale franceze care, din când în când, își mai amintesc și de sora mai mică a Franței, România, și de micul Paris de odinioară, Bucureștiul, și mai lasă să le scape câte o pomană culturală simbolică. Am ascultat o franceză impecabilă, rostită fără reproș de interpreți formați la vechea școală de actorie, m-am amuzat de atitudinea parodic-arhivistică adoptată de regizor în punerea în scenă și cam atât. A trebuit, de asemenea, să ne mulțumim cu filme proiectate târziu în noapte, gentuța cu suveniruri a fost mai sărăcăcioasă, a lipsit ingredientul bahic menit să stimuleze vederea, tot la fel cum a lipsit un caiet-program

Foto: Cătălin Grădinaru

Cântăreața cheală de Eugen Ionescu, regia: Alexandru Dabija

profesionist (cel editat în colaborare cu *24-FUN* fiind un antimodel absolut, asta poate din rațiuni de falsă simetrie, deoarece am avut parte de mult antiteatru, și în sensul bun al cuvântului, instituționalizat de teoreticieni, și în sensul lui rău, deloc de dorit, dar simțit), s-a înlocuit neinspiratul afiș de anul trecut cu un altul parcă și mai puțin inspirat, menit să inducă impresia de abundență, trupele participante și invitații au fost cazați la hoteluri mai modeste, artiștii nu au mai primit onorarii, ba chiar trupele participante au fost poftite să suporte o parte din cheltuielile de deplasare, în schimb conferențiarilor străini, veniți de peste mări și țări, au fost plătiți regește, c-așa-i românul, generos și ospitalier, chiar dacă în locurile lor de baștină teoriile emise de *stranierii* cu pricina sunt socotite demult „fumate”, s-au editat cărți, unele bune, altele nu tocmai, și, pentru ca ghiveciul să fie desăvârșit, spectacolelor cu adevărat bune, ce meritau să fie invitate, li s-au asociate altele pe care nici măcar un festival interjudețean nu le-ar fi admis fie și în secțiunea *off*, atât de precară fiind artisticitatea lor. Dar, despre asta, mai la vale.

Festivalul a avut un producător (UNITER), finanțatori (Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național, Consiliul General și Primăria Municipiului București), coproducători, coorganizatori, sponsori, parteneri de tradiție, parteneri media, parteneri media-online, sprijinitori și „recomandatori”, conform zicerii „unde-i unul nu-i putere, la nevoi și la durere”. Acum, că tot veni vorba, veșnicul cârcotaș ce sunt nu poate să nu se întrebe cu ce buget au finanțat evenimentul, au atenuat durerea și au răspuns Consiliul General și Primăria Municipiului București nevoilor FNT? Cu bani lichizi? Cu bunăvoința de a pune la dispoziția Festivalului, în mod gratuit, sălile teatrelor din subordine? Cu ani în urmă, când altcineva, la fel de cârcotaș ca mine,

Moartea lui Danton de Georg Büchner

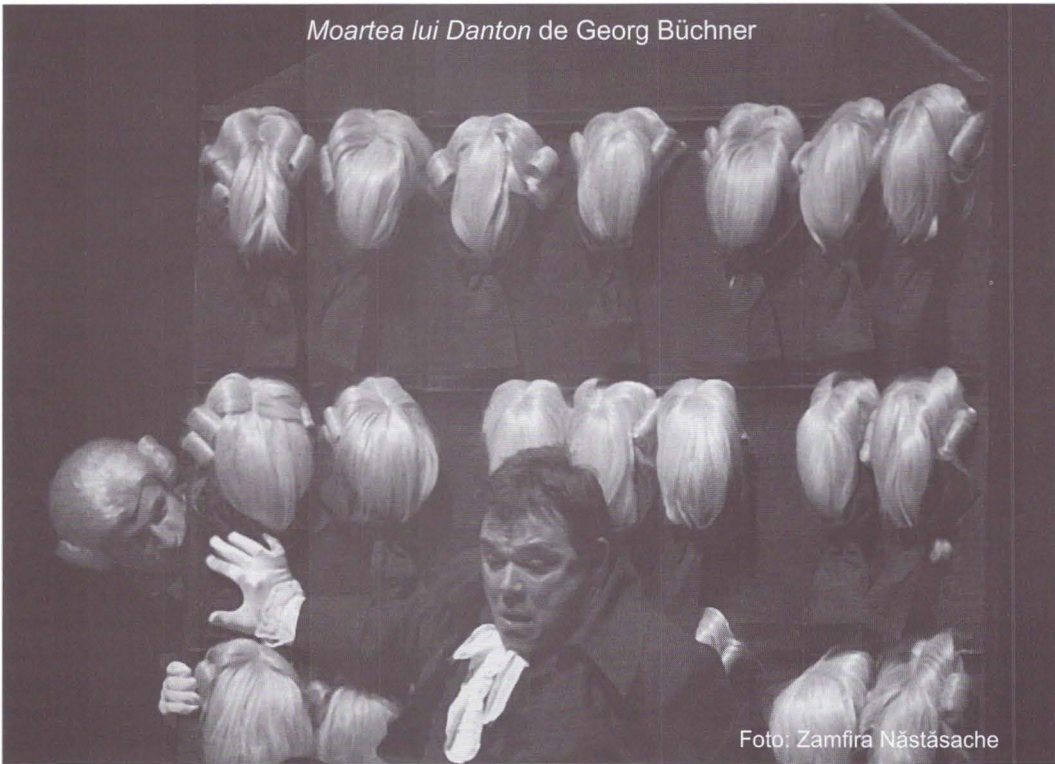

Foto: Zamfira Năstăsache

a formulat o întrebare identică, i s-a răspuns că respectivele foruri au oferit gratuit spațiul pentru publicitatea stradală și pentru cea din mijloacele de transport în comun. Despre o astfel de contribuție nu poate fi vorba la ediția din 2009, fiindcă afișul urât la care am făcut referire mai sus nu a prea fost văzut în locurile intens circulate, iar publicitatea din jurul evenimentului a fost modestă, dacă nu aproape zero. Cum minimă a fost și prezența în sala de spectacole a publicului obișnuit, adică a „civililor” plătitori de bilet. E adevărat, sălile au fost pline, ceea ce era de așteptat câtă vreme cele mai multe spectacole s-au jucat „cu publicul pe scenă” ori în formula studio, fiindcă așa au fost gândite ele, cu rost artistic ori fără, de creatorii lor. Dar și despre asta, tot mai la vale.

2. Evenimentele cuprinse în cele nouă zile de festival au fost grupate în unsprezece secțiuni, unele consistente, altele mai puțin, iar altele de-a dreptul protocolare ori simbolice. Mă gândesc, de pildă, la cea purtând titlul *FNT vă recomandă*.

Personal, și nu cred că am fost singurul în această situație, am acordat cea mai mare atenție manifestărilor integrate în secțiunea intitulată – așa cum îi stă bine unui festival național, în limba engleză (că doar suntem cetățenii satului global) – *Romanian Showcase*. E vorba despre acea secțiune al cărei rost e să treacă în revistă spectacolele pe care selecționerul le-a socotit a fi cele mai importante, mai relevante pentru stagiunea 2008–2009 pe care avea sarcina să o rezume Festivalul.

Anul trecut, întocmind ca și acum un text de sinteză asupra FNT, am inserat o listă destul de lungă de spectacole a căror absență de pe afiș mi s-a părut un abuz. Un abuz cumulat cu grave erori de gust, de vreme ce locul lor a fost uzurpat

România, te pup! de Bogdan Georgescu

Foto: Cătălin Grădinaru

de încropeli anartistice ce nu au interesat pe nimeni, dar care, din motive numai de Cristina Modreanu știute, au fost poftite în Festival spre stupefacția spectatorilor. Nu cred că la ediția din noiembrie 2009 selecționera a mai comis astfel de gafe lamentabile. Nu i se pot reproșa Cristinei Modreanu nici omisiuni majore, nici nedreptăți flagrante. Mă îndoiesc, de exemplu, că invitarea în FNT a unui spectacol precum *Uriașii munților* de la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași ar fi contribuit la creșterea reprezentativă a cotei de artisticitate a ediției din 2009. Este adevărat, spectacolul e montat de Silviu Purcărete, regizorul e unul cu renume, la fel și scenograful Dragoș Buhagiar, dar, din păcate, talentul lor s-a dovedit a nu putea înfrânge inerția colectivului actoricesc ieșean care evoluează suprinzător, dezamăgitor de diletant. În plus, Purcărete a mai comis și o seamă de erori de distribuție, așa că a fost chiar mai bine pentru el și pentru imaginea lui, dar și pentru spectatori că, de această dată, a fost omis din selecție, iar semieșecul ieșean nu a fost arătat publicului festivalier.

Oferta de titluri din ediția 2009 a FNT fiind extrem de bogată, chiar prea bogată (impresia de aglomerație e lăsată de însuși afișul evenimentului), nu mi-am putut permite luxul de a revedea acele câteva spectacole foarte bune pe care le-am văzut cu alte ocazii, pe parcursul stagiunii trecute, și pe care le-aș fi recomandat oricui cu dragă inimă, fără nici cea mai mică teamă că aș fi în eroare. Mă gândesc la *Trei surori* de Cehov, în regia lui Tompa Gábor, și la *Moartea lui Danton* de Georg Büchner, regizat de Mihai Măniuțiu, ambele de la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj, ori la *Omul pemă* de Martin McDonagh, înscenat de Radu Afrim la Teatrul „Maria Filotti” din Brăila. La *Cântăreața cheală* de Eugène Ionesco, de la Teatrul Național din Cluj,

Colocviu Grotowski: George BANU și Dariusz KOSIŃSKI

Foto: Florin Biolan

chiar dacă, din punct de vedere regizoral (Tompá Gábor), spectacolul este un *remake* al celui realizat în 1993 la Teatrul Maghiar din același oraș. Toate acestea au fost spectacolele de top ale ediției 2009 a FNT. Am scris despre ele la vremea potrivită chiar în revista *Teatrul azi* și nu mai am nimic de adăugat. Bune mi s-au părut și sper să fi rămas la fel și alte spectacole din oferta Festivalului, cărora le-am consacrat cronici mai mult sau mai puțin detaliate ori inspirate în numere anterioare ale revistei ce găzduiește acum acest articol cu caracter de bilanț. E vorba despre *Frumos*, după piesa lui Jon Fosse, un spectacol cu adevărat frumos al Teatrului „Toma Caragiu” din Ploiești, în regia lui Vlad Massaci, despre *Cântăreața cheală* în versiunea „veselă” și tonică ce i-a fost dată de Alexandru Dabija la Teatrul German de Stat din Timișoara, o instituție de spectacole care, iată, a început din nou să conteze în relieful teatral românesc.

Cu toate defectele pe care le-am semnalat în cronică de întâmpinare, defecte ce țin de precaritatea realizării unor roluri și din golurile evidente din distribuție, în aceeași categorie a montărilor ce își merită locul pe afișul FNT aș mai menționa *Trei surori* de la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara, îndrăzneț și uneori emoționant spectacol al Adei Lupu. Deși am fost nemulțumit și mi-am manifestat în scris această nemulțumire față de *nemăsura* de care a dat dovadă Alexander Hausvater în punerea în scenă mai curând grandilocventă decât grandioasă a *Poveștii de iarnă* shakespeareiene la Naționalul timișorean, dar și față de nenumăratele intruziuni ale kitschului în respectiva montare, mă asociez deciziei Cristinei Modreanu de a fi invitat spectacolul în Festival. Mă disociez, în schimb, de încercarea de manipulare din micul text de recomandare inserat în jalnicul caiet-program

Colocviu Grotowski: Leszek KOLANKIEWICZ

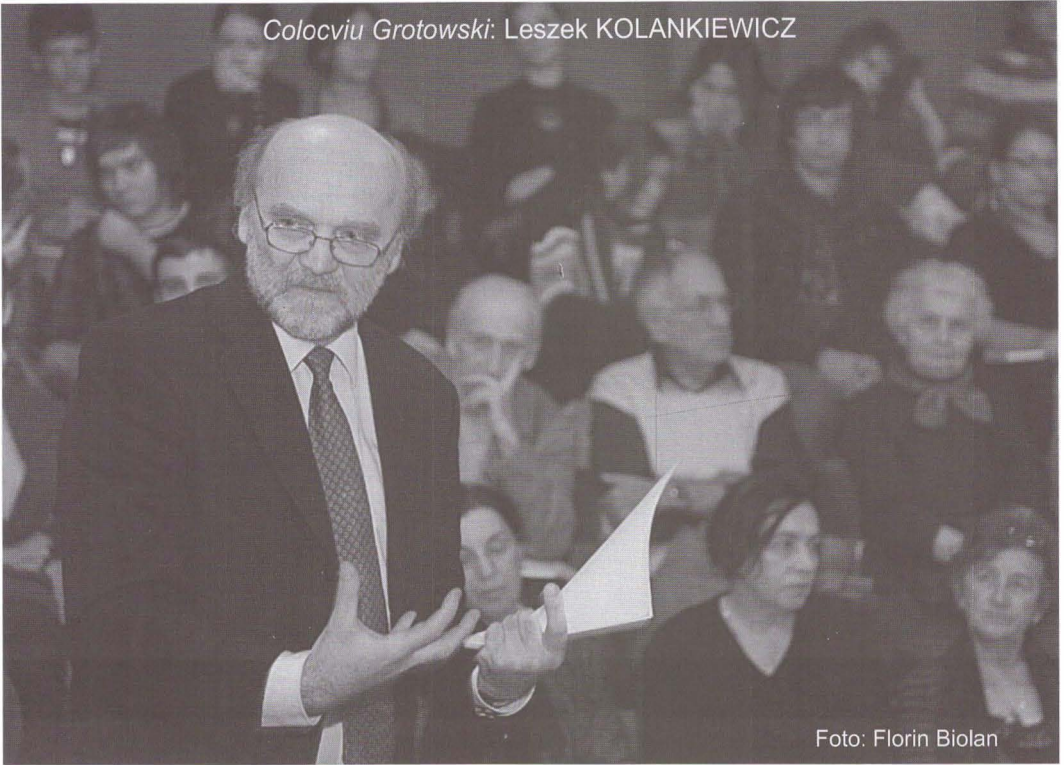

Foto: Florin Biolan

al FNT, text în care se pretinde că spectacolul timișorean „se constituie într-un eveniment al anului teatral în România”. Regret, nu se constituie. Utilă și justificată a fost, după părerea mea, și prezența celor două versiuni ale piesei *Psihoză 4,48* de Sarah Kane, produse la Teatrul Național din Cluj-Napoca. Tânărul regizor Răzvan Mureșan a optat pentru o versiune mai „economicoasă”, în două personaje, dar și mai caldă, mai emoționantă, în vreme ce spectacolul în cheie cabaretistică înfăptuit de Mihai Măniuțiu mi s-a părut mai dur, mai necruțător, mult mai puțin dornic să empatizeze cu tragedia personajului ce își programează sinuciderea.

A XIX-a ediție a Festivalului Național de Teatru mi-a prilejuit și o seamă de bucurii noi, găzduite de aceeași secțiune *Romanian Showcase*. Le numesc bucurii, în pofida faptului că ele nu vin dinspre spectacole perfecte. La loc de frunte aş menționa *Casa Zoikăi*, spectacol al Teatrului de Comedie din București după celebra piesă a lui Mihail Bulgakov, montare ce continuă seria spectacolelor prin care regizorul Alexandru Tocilescu realizează, pe cont propriu și în limbaj teatral, procesul comunismului. Spectacolul e departe de a fi unitar din punct de vedere stilistic, tonalitatea găsită în prima lui parte (care mi s-a părut a fi cea corectă) a fost în chip inexplicabil abandonată în favoarea parodiei (o parodie prea groasă pe alocuri) în următoarele două părți. Dar și așa, *Casa Zoikăi* ilustrează meritoriu teme fundamentale, precum cea a supravegherii, a delațiunii, a corupției, tot atâtea pecingini ale comunismului ce se cuvin reamintite celor ce le-au trăit și făcute cunoscute celor ce au avut șansa de a fi scutiți de ele. În plus, spectacolul de la Teatrul de Comedie mi se pare important și datorită exemplarelor evoluții actoricești ale Virginiei Mirea (*Zoia*), George Mihăiță (*Ametistov*) și Gelu Nițu (*Contele Obolianinov*).

Tot la categoria „bucurii“ (o bucurie umbrită de locul nicidecum favorabil din care l-am văzut) aş înscrie spectacolul cu *Furtuna* shakespeariană, inteligent şi inventiv realizat de Cristian Juncu la Teatrul „Toma Caragiu“ din Ploieşti. E drept, nu se ajunge întotdeauna la profunzimea filosofice ale textului, nu se subliniază îndeajuns că arta lui Prospero este magia ca mijloc de înţelegere şi luare în stăpânire a universului prin gândire, se trece cam repede peste superbul monolog cu magnifica lui încheiere „...noi suntem plămada din care sunt făcute visele şi scurta noastră viaţă o întregeşte un somn“, avem de-a face chiar cu o repunere de accent dinspre Prospero (Ioan Coman) înspre Ariel (Ada Simionică), dar într-o lume, precum a noastră, în care raţiunea şi teatrul mai au de înfruntat destule primejdii şi sălbătici, spectacolul ploieştean e, indubitabil, unul notabil.

Lucia patinează, piesă de Laura Sintija Černiauskaitė, în regia lui Radu Afrim, producţie eroică a Teatrului „Andrei Mureşanu“ din Sfântu Gheorghe (şi spun *eroică* fiindcă montarea a fost realizată într-o perioadă în care autoritatea locală în subordinea căreia se află instituţia a declanşat o iresponsabilă prigoană împotriva ei), mi s-a părut şi el un spectacol demn de luat în seamă. Sigur e că a meritat exerciţiul de alpinism pe care am fost silit să îl fac spre a ajunge la rândul de la „cucurigu“ unde mi s-a rezervat loc (alături de alţi critici, dar şi de artiştii importanţi, dacă nu ar fi să o menţionez decât pe Rodica Negrea), asta în vreme ce locurile bune au intrat în posesia studenţilor! Dar, dincolo de acest inconvenient de care nu se face nicidecum vinovat regizorul, e limpede că Radu Afrim are nu doar ceea ce se cheamă *stil*, ci şi program regizoral, că spectacolele lui, indiferent în ce loc din ţară ar fi realizate, se fac remarcate prin combinatorica emoţiei, a jocului şi a ironiei, din amestecul acestora zămislindu-se, în cazul de faţă, o mică bijuterie teatrală, adesea rafinat şlefuită.

În fine, *Lapte negru* după piesa lui Vasili Sigarev, spectacol regizat de Claudiu Goga la Teatrul „Sică Alexandrescu“ din Braşov, ne-a dezvăluit un alt Vasili Sigarev decât cel ştiut de noi din *Plastilina*. Realismul, fie el şi de sorginte poetică, e aici amestecat cu inflexiuni de mit şi de mistic, melanjul devenind limpede în cazul simbolicului personaj *Petrovna*, interpretat de Virginia Itta Marcu.

Acestea – alături de *Ioana şi focul* (Teatrul de Comedie din Bucureşti, regia Cătălina Buzoianu), şi *Lear* (Teatrul „Bulandra“, regia Andrei Şerban) – completează ceea ce aş numi jumătatea plină a paharului, aşa cum a fost ea vizibilă în ediţia a XIX-a a FNT.

Nu toate aceste montări îşi justifică, din punct de vedere artistic, formula de studio. Atât *Lucia patinează*, cât şi *Lapte negru*, bunăoară, puteau fi foarte bine concepute şi jucate în formula à l'italienne. Cred că mai curând precaritatea publicului de la sediu a contat în opţiunea pentru o atare formulă. Nu i-aş reproşa Cristinei Modreanu decizia de a fi invitat în Festival trei versiuni ale piesei-simbol pentru teatrul ionescian – *Cântăreaţa cheală* –, cu atât mai mult cu cât ele sunt extrem de diferite şi ilustrează, la urma urmei, imensitatea resurselor de teatralitate ale textului. Nu i-aş reproşa nici invitarea celor două versiuni clujene ale piesei lui Sarah Kane. Naţionalul clujean a realizat – la un nivel artistic cel puţin onorabil – un experiment unic în România şi nu cred a fi fost neinspirată decizia ca acest experiment să devină cunoscut şi altor spectatori decât cei clujeni. Nu i-aş reproşa selecţionerei nici măcar introducerea în repertoriul Festivalului a spectacolului cu piesa *Sinucigaşul* de Nikolai Erdman, regizat de Felix Alexa la Teatrul Naţional din Bucureşti. Era nevoie şi de comedie în stare pură în Festival, era cu siguranţă nevoie şi de ceea ce se cheamă un spectacol „de public“. Sigur că Dan Puric e previzibil (dar, fie şi aşa, îl prefer pe scenă decât în chip de almanah religios şi

naționalist ambulant, privit cu gura căscată de nedeazămintitul lui admirator, Robert Turcescu), e cum nu se poate mai vizibil că unii actori din distribuție sunt nemulțumiți că au sarcini artistice pe care le socotesc prea mici pentru talentul și valoarea lor, drept pentru care le îndeplinesc în dorul lelii, e la fel de vizibil că alții „trag” la public, însă la fel de clar e că Adela Mărculescu, în rolul *Serafima Ilinicina*, are o evoluție plină de viață și de prospețime ce se cuvine menționată. Dacă e să îi reproșez ceva Cristinei Modreanu la capitolul Felix Alexa, e că anul acesta a găsit loc pentru *Sinucigașul*, în vreme ce la ediția anterioară a lăsat inexplicabil pe dinafară *Moartea unui comis-voiajor* de la „Bulandra” ori *Jocul regilor* de la Teatrul Evreiesc de Stat.

3. Un tânăr și talentat actor de la un teatru din provincie a postat pe *Facebook*, în chiar zilele celei de-a XIX-a ediții a Festivalului Național de Teatru, o afirmație care m-a pus pe gânduri: „*A început să mă doară teatrul*”. L-am rugat să se explice, iar el mi-a scris că motivul durerilor sale îl reprezintă numeroasele „infracțiuni teatrale” pe care le-a văzut în Festival. Sunt de acord cu tânărul meu prieten. Au existat infracțiuni în ediția a XIX-a FNT. Despre ce infracțiuni ar fi vorba, în opinia mea, infracțiuni care, dacă ar exista un cod penal al teatrului, ar aduce spectacolelor în cauză ani bunți de temniță grea? Mai întâi, *Turandot*, adaptare de Lia Bugnar după piesa lui Carlo Gozzi, de la Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu, în regia lui Andriy Zholdak, prezentat în secțiunea „Premieră în FNT”. A fost vorba despre un spectacol adus de Cristina Modreanu „pe încredere”, pe „neve”, cum se zice. Numai că, „pentru a repune adevărul în drepturile lui istorice”, cum îi place să spună primarului general al Capitalei, *Turandot* nu a avut nicidecum premiera în FNT. El a putut fi văzut, atât de spectatorii obișnuiți, cât și de critici, în data de 1 octombrie 2009, cu ocazia unei microstagioni organizată de Teatrul sibian. Din motive numai de ea știute, Cristina Modreanu nu a făcut deplasarea la Sibiu, nu a văzut cum stau lucrurile și nu a prevenit o catastrofă teatrală incalificabilă. Nu știu care au fost cauzele absenței sale, socotesc însă că nimic nu scuză absența cu pricina pe care nu o pot numi altfel decât iresponsabilă. Indiferent de ce înseamnă Teatrul din Sibiu pentru mișcarea teatrală națională, indiferent de obligații are directoarea artistică a FNT față de respectivul Teatru, e limpede că nimic nu îi justifică, nu îi scuză inconștiența. Cristina Modreanu a luat parte la ediția din vara lui 2009 a Festivalului Internațional de Teatru din Sibiu și a văzut pretinsul spectacol după piesa *Woyzeck* de Georg Büchner, montat de același regizor la *Agency Culture*. Ceea ce s-a putut vedea era, indiscutabil, de natură să o pună în gardă și să o îndemne la maximă prudență. Se vede treaba că nu a pus-o și uite așa a pătruns în FNT o impardonabilă infracțiune teatrală ce a plasat atât instituția teatrală producătoare, cât și pe directoarea artistică a FNT într-o situație jenantă, rușinoasă de-a dreptul. Cu toate că, spre deosebire de montarea după minunata piesă a lui Georg Büchner, în cazul de față o bună parte din textul lui Gozzi a fost auzită, însă e greu, e imposibil de precizat ce legătură există între ceea ce se rostește și ceea ce se vede pe scenă. Bună parte din poveste e transferată de Zholdak în vremea celui de-al treilea Reich, *Altoum* e o imagine mai mult ori mai puțin aproximativă a lui Adolf Hitler, un Hitler înveșmântat în uniformă de ofițer SS, cu zvastică, dar și cu coroană monarhică, extrem de incoerent în dorințele sale. El vrea să termine degrabă cu războiul, cu lupta, cu vărsarea de sânge, dar comandă la telefon noi și noi atacuri. O dorește pe cruda *Turandot* măritată și cuminițată, însă are față de ea tot felul de porniri incestuoase. Ba chiar și *Calaf* și *Barach* sunt ofițeri nazști, nu prea se înțelege bine de ce și pentru ce. De fapt, se înțelege. Numai fiindcă așa a vrut megavoința regizorului căruia se vede treaba că puțin îi pasă de rigoare, de logică ori de bun-simț teatral.

La București, spectacolul s-a jucat în imensa Sală Mare a Teatrului Național din Capitală. Nu am văzut reprezentarea din motive de igienă intelectuală. Dar mi s-a spus că s-a plecat masiv de la spectacol, semn că spectatorii români, nefiind nicidecum niște „rechini flămânzi”, cum îi califică Andriy Zholdak în delirantele lui considerații despre repetiții, publicate în cartea *Repetițiile și teatrul reînnoit – Secolul regiei* apărută în anul 2009 la Editura Nemira, s-au salvat de teamă ca nu cumva să li se aplece după meniul atât de sățios servit de voința tiranică a regizorului, meniu în care felul de bază se cheamă *supremația neconcordanțelor absolute*.

Tot la categoria infrafracțiuni intră debilul spectacolaș cu piesa *Cum traversează Barbie criza mondială*, după piesa Mihaelei Michailov, diletant înfăptuit de Alexandra Badea la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara. Nu insist prea mult aici cu analiza încropelii cu pricina, fiindcă mă ocup de ea într-o cronică separată, ce poate fi citită tot în acest număr al revistei. Un comentator german improvizat, apropiat de Teatrul Național din Timișoara, mereu pe post de știe-tot și întotdeauna gata să ne dea sfaturi, precum odinioară consilierii sovietici, ne asigură într-o publicație *on line* că ne-am afla în fața unui spectacol de teatru extrem de modern. Eu nu pot să spun decât că suntem în fața a ceva ce nu trebuia cu niciun preț arătat în cadrul FNT. Că acest ceva a făcut imense deservicii Teatrului Național din Timișoara. Ca și eforturilor remarcabile pe care le fac de patru ani încoace tinerii lui directori pentru a readuce instituția în prim-planul vieții teatrale românești. Realismul și responsabilitatea ar fi trebuit să determine conducerea Naționalului timișorean să refuze deplasarea acestui spectacol. Degeaba te fălești că instituția pe care o conduci vine în Festival cu trei spectacole, în van scrii în *atent*, publicația Teatrului, că Timișoara ar fi devenit „un nou centru de cercetare teatrală”, câtă vreme dai totul peste cap cu ceva-ul impardonabil numit *Cum traversează Barbie criza mondială*.

Doar fiindcă e adepta îndemnului – devenit regulă pentru noua literatură dramatică românească – „Scrieți, fetelor, numai scrieți!”, Cristina Modreanu a mai permis accesul pe afișul Festivalului, în secțiunea *Romanian Showcase*, a unei nereușite a Gianinei Cărbunariu, nereușită ce se cheamă *Poimăine alaltăieri* de la Teatrul Mic. Spectacolul nu e chiar o infrafracțiune teatrală, dar nici departe de acest statut nu e. Cum nu e departe de calificativul cu pricina nici *Epopoea lui Ghilgamesh*, versiune teatrală și regia Dragoș Galgoțiu, neizbutită producție a Teatrului „Odeon” de la care iarăși s-a plecat masiv. Spectacolul seamănă cu un album de artă, cuprinzând reproduceri superbe, album în care rostul actorilor e acela de a funcționa asemenea textelor explicative. Numai că cei mai mulți o fac cvasidiletant și neinteresant. La fel cum e întreg spectacolul.

Infrafracțiune în lege e însă *Krum*, după piesa lui Hanoch Levin, spectacol defectiv de valoare artistică reală, aproximativ montat de Theodor Cristian Popescu la Teatrul Național din Târgu Mureș. Nu știu care au fost rațiunile artistice ce au determinat invitarea acestui spectacol peltic în FNT. Doar spre a se arăta că la Târgu Mureș se montează texte serioase și nu piese boulevardiere, după schimbarea de director? Debil și neconvingător argument. Cristina Modreanu, deși tânără, are o anumită experiență în viața teatrală românească. Îi este neîndoielnic cunoscut detaliul că se întâmplă adesea ca într-un colectiv teatral, după o perioadă foarte proastă, să se producă o ruptură, un salt. Care are o anumită semnificație, o anumită valoare pentru respectivul colectiv, dar care nu îl îndreptățește să primească imediat premii cu coroană. Din premiul și din coroană excesiv de generos datorite de Cristina Modreanu prin invitarea unui spectacol de tip vampir cum e *Krum*, care

m-a stors de orice energie și m-a făcut să mă cert cu mine însumi și cu teatrul, s-a ales, din păcate, scrumul.

Acestea sunt, după părerea mea, infracțiunile teatrale ce s-au comis în FNT. Ele reprezintă jumătatea goală a paharului. Mi se va spune – pariez pe asta – că ele sunt mult mai puțin numeroase decât spectacolele pe care le-am socotit bune și foarte bune. E adevărat. Dar nu e, pe de altă parte, mai puțin adevărat că în manifestări de anvergura Festivalului Național de Teatru astfel de greșeli cântăresc mai mult decât reușitele.

4. Nu am izbutit să văd montările alese de Cristina Modreanu spre a ilustra secțiunea „Debut în FNT”, tot la fel cum nu am ajuns să iau parte la spectacolele din secțiunea „Opera Revival”. Același peregrin german la care mă refeream mai sus face, în articolul menționat, afirmația, periculoasă și infatuată, că la București nu se prea știe ce înseamnă regia modernă de operă. Privesc cu rezerve astfel de considerații generalizatoare, cu atât mai mult cu cât ele vin din partea unui extraneu.

Am luat parte la lansările de carte, la colocviul *În laboratorul lui Grotowski*, la o seamă de conferințe și dezbateri. Manifestări utile. M-au dezamăgit comunicările prezentate în cadrul sesiunii *Teatrul românesc după 20 de ani. Deschideri, personalități, influențe, tendințe*, organizat de FNT și Asociația Internațională a Criticilor de Teatru – Secția română. Precizez că, din motive personale, nu le-am auzit pe toate. Se poate să îmi fi scăpat cele valoroase.

Ce pot spune în final? Că judecând după scenografiile luxuriante ce au putut fi văzute în FNT, cineva venit, de pe Marte, să zicem, ar putea crede, nu fără motiv, că în România nici nu poate fi vorba despre criză economică și financiară și că teatrul românesc e rumen și sănătos, cum rumen și sănătos ar fi și Festivalul Național. Nu e decât forma specifică prin care practicăm, odată în plus, orgolioasa noastră disimulare milenară. Atât și nimic mai mult. Din păcate.

Colocviu Grotowski: în prim-plan, George BANU

